

■ Прэм'ера

ТАЯМНІЦА МАКСІМАВЫХ ВАСІЛЬКОЎ

Сустрэча з Багдановічам праз музычны «Апокрыф»

У дні, калі пра паэта ўсе гавораць, у нас ёсць магчымасць яго пачуць. 10 снежня ў вялікай зале Белдзяржфілармоніі прагучыць мюзікл «Апокрыф», другая рэдакцыя. У кароткім творы Максіма Багдановіча кампазітар Ларыса Сімаковіч убачыла аснову для музычнай драмы. Але яна і ў тым, што метафарычныя і таямнічыя вобразы-сімвалы дагэтуль неразгаданыя да канца.

Разгадка даецца не менш драматычна: чаму, напрыклад, Хрыста з прыпавесці агучвае хор? І гэта ў прасторы, дзе мы ўяўляем поле, жыта, каласы... А сярод іх — васількі. Прыгожыя, але... Чаму гучыць тэма народа, які жне (яго ўвасабляюць аўтэнтчныя спеўны), а ёсць асобны герой — Музыка? Навошта адбываецца сустрэча з апосталамі, і што сакральнага ў словах Пятра: нашто каласы, калі няма між іх васількоў?..

Напярэдадні прэм'еры з дапамогай аўтара музыкі «Апокрыфа» Ларысай Сімаковіч я спасцігаю сэнс Багдановіча.

— Сам твор пазначаны як мюзікл. Як вы прадумвалі драматургічны ход і наколькі дапамагаў Багдановіч?

— Прыпавесць напісана на дзвюх старонках. У ёй няма драматургічнага канфлікту, да якога мы ўсе прывыклі — сюжэтнага. Але ж на гэта можна паглядзець шырэй. Мюзікл паўстае як музычная драма ў нашым варыянце: гінучы васількі. Хіба гэта не трагедыя? Ды і сённяшні тэатр дазваляе ўбачыць канфлікт не толькі на сцэне, але і той, што адбываецца ў рэальнасці. Канфлікт можа выносіцца вонкі, а не быць абмежаваным толькі сцэнай. У мяне нарадзілася гэтая думка ў час работы над другой рэдакцыяй. Кампазітары звяртаюцца да рэдагавання ўжо існуючых твораў: Шастаковіч рабіў 3 рэдакцыі «Кацярыны Ізмайлавай», а колькі разоў Глінка ўдасканальваў «Руслан і Людміла»... Прайшло пяць гадоў пасля прэм'еры першай рэдакцыі «Апокрыфа», на адлегласці шмат што ўспрымаецца інакш. Тым больш, што я пісала гэты твор не дзякуючы, а насуперак: была ў вельмі сціслых тэрмінах, перажывала складаную жыццёвую сітуацыю, мяне несправядліва звальнялі з працы, на сэрцы

было вельмі горка. А ў «Апокрыфе» ёсць неверагодна светлае месца (і не адно)... Гэта той Багдановіч, які «ліецца». Але другая рэдакцыя больш складаная, гэта адзначыў Міхаіл Казінец, дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага аркестра народных інструментаў імя Жыноўіча, які будзе выконваць твор другі раз. Таму што маштабнасць і шматузроўненасць Багдановіча хацелася падкрэсліць у некаторых момантах: каб яны гучалі як пасланны.

— Ці спраўляюцца з гэтай задачай выканаўцы?

— Падчас рэпетыцый а адчувала, што аркестр нібыта «ўзлятаў». І да мяне ўвесь час добразычлівае стаўленне, хоць звычайна творы сучаснага кампазітара ўспрымаюцца не проста. Але ні ў аднаго чалавека, які знаходзіцца на сцэне, музыка не выклікае непрымання. У рабоце заняты яшчэ і хор, і салісты. На жаль, мы не можам дзеля 125-годдзя Багдановіча запрасіць лепшых спевакоў: напярэдадні Новага года яны запатрабаваны за межамі Беларусі. Але мне проста пашчасціла з Дыянай Трыфанавай, дзівай Вялікага тэатра, выканаўцай партыі Душы. Душа, голасам Дыяны лунае над Апосталамі, Музыка, народам, аркестрам, над усім гэтым (і тым!) светам. Я патанаю ў яе ні з чым не параўнальным сапрама! Прамяністае, кранальнае, здольнае лёгка ўзняцца да сваіх нябёсаў і затрымацца-затрымцець, засвяціцца срэбрам над гэтай зямлёй... Яна сапраўды дзівоснае стварэнне: ёй трэба было зразумець для сябе ўсё ў прыпавесці. На жаль, не для ўсіх выканаўцаў гэтая тэма актуальная.

Памятаю, што мая першая школьная веча была прысвечана Багдановічу: з якой апантанасцю мы, юныя мастакі і музыканты

дэкламавалі вершы, удзельнічалі ў імпрэзе, далёкай ад чыста музычнай ці чыста мастацкай. Праз такія імпрэзы падкрэсліваецца каштоўнасць асобы: калі дзеля яе ладзіцца вечарына. Плюс эмоцыі ад выступлення. А сёння я адчуваю, што Багдановіч каштоўны не для ўсіх. Вось гэта, на мой погляд, крок да катастрофы, калі мы далёкі ад класікаў.

— Дзіўна яшчэ і тое, што да аднаго з самых музычных паэтаў Беларусі не надта звяртаюцца кампазітары. А ў вас гэта не першы твор-прысвячэнне Багдановічу. Ці магчымы працяг?

— Для такіх маштабных твораў трэба не згубіць здольнасць набіраць шырокае доўгае дыханне. Лёгка вандроўніку, які пачынае падарожжа першы раз у жыцці. Ён не ведае, што яго чакае, і які б ні быў цяжкі шлях, ён яго праходзіць. А калі робіш другі ці трэці раз (у мяне ёсць музычныя драмы «Апокрыф», «Люцыян Таполя», «Сымон-музыка»), ведаеш усе цяжкасці, праз якія трэба прайсці: і чалавечы фактар, і адміністрацыйны, і шмат што яшчэ. Іншая справа, калі ўнікае натхненне, якое між волі ставіць на месца: давай, руш далей, гэта трэба... Але апошнія падзеі майго жыцця не натхняюць. Не хапае сіл стаць на той шлях, дзе свежыя вятры цябе абываюць і ты складаеш нешта новае.

— У вашых словах адчуваецца ўплыў Багдановіча. За што вы яго любіце?

— Гэта родная мне душа. Адзначала супадзенні ў некаторых жыццёвых сітуацыях. Але ён для мяне яшчэ і ўвасабленне найвышэйшага ўзроўню творчасці: чалавек на голым полі, тады, у пачатку стагоддзя ствараў беларускую літаратуру, шукаў новыя формы і закляў жанры. А колькі ў яго было спаку

(не такія, але і мяне яны не абмінулі) нават з боку родных людзей: навошта займацца Беларускай, калі можна паехаць да Горкага, там друкавацца — і кар'ера б склалася прасцей. Паглядзіце, колькі зараз такіх прыкладаў, калі творцы з'язджаюць. Але ж Багдановіч на гэта не пайшоў. Не пайшла б і я: гэта нібыта дзіця хворае кінучы — а як жа яно там без мяне?.. Супадзенне яшчэ адзначыла, калі разумела, як ён ішоў, як развіваўся, удасканальваўся. Насуперак усяму Багдановіч вывучаў матэрыялы бацькі-фалькларыста. А як ішоў да мовы... Як і Купала. Ці Колас: стварыў падпольную беларускую школу, адседзеў 3 гады, у апошні дзень жыцця пайшоў у ЦК партыі з лістом пра тое, чаму гэтаму народу патрэбная яго мова. Мы недаацэньваем гэтых людзей: яны рабілі справу без усялякай надзеі на будучыню, без спадзявання на тое, што некалі і некаму гэта спатрэбіцца. А яно спрацавала! Вось што робіць вера... Дзе я не супадаю з Багдановічам: напэўна, веры мала. А ў Багдановіча яшчэ здароўе падводзіла — чалавек працаваў з апошніх сіл, не шкадаваў сябе.

— Наколькі мы адышлі далёка на тым шляху, які яны абралі?

— Мы не ведаем, дзе тая хваля, якая размывае айсберг і знясе ўсё лішняе, што засцілае вочы. Тое, што цяпер навідавоку — інтэлектуальны заняпад. Але з яго вельмі проста выйсці, дастаткова задаць сабе пытанне: калі мы ў становішчы інтэлектуальнага заняпаду, значыць некаму гэта патрэбна, але ці патрэбна гэта нам?..

Ларыса ЦІМОШЫК.
tsimoshyk@zviazda.by

■ Кінакрокі

ПА НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЫКМЕЦЕ

НЕКАЛЬКІ
ДУМАК
ПРА БЕЛАРУСКАЕ
КІНО

Нацыянальны конкурс кінафестывалю «Лістапад» сёлета праводзіўся трэці раз і па-ранейшаму вызначаў найлепшых у трох катэгорыях — ігравого, дакументальнага і анімацыйнага кіно. Асаблівых сюрпрызаў не было і быць не магло — ну, такі ў нас кінамастаграф. Найлепшай ігравой карцінай стала работа Віктара Красоўскага «Душы мёртвыя», якая сёлета таксама перамагла на кінафестывалі «Бульбамуві». Сярод дакументальных фільмаў галоўную ўзнагароду журы аддала «Саламанка», што выклікала пэўныя незадаволеныя каментарыі і спрэчкі з-за яе расійскага паходжання. Работа «Даша і людзед» перамагла сярод анімацыйных канкурсантаў.

1. Першы каментарый будзе галоўным: «Лістапад» імкнецца падтрымліваць пэўную якасную планку і кіруецца гэтым імплэтам, наколькі гэта ў нашых умовах магчыма. Тут не скажаш, падсумоўваючы вынікі, «на бязрыбі і рак — рыба», не адчуеш расчаравання, не станеш наракаць на адборшчыкаў ці беларускіх кінамастаграфістаў. Далікатны і ўважлівы падыход выклікае тое ж стаўленне і павагу да кожнага гульца гэтай індустрыі ад гледача. Беларускае кіно — такое, якое ёсць, для форуму важна толькі паказаць менавіта кіно. Незадоўга да «Лістапада» ў Мінску прайшоў фестываль «Бульбамуві», у праграме якога часткова былі паказаныя і фільмы, што потым трапілі ў Нацыянальны конкурс. Прынцыпы адбору ў арганізатараў аказаліся розныя і «Бульбамуві» вызваў прыкрасць ад таго, што ідэй якасці ці канцэпцыі тут не стаяла. На «Лістападзе» яны стаялі, але трэба сказаць, эйфарыі, падобнай той, што мы адчувалі пасля мінулага Нацыянальнага конкурсу, гэтым разам таксама не ўзнікла. Мы прадказвалі адраджэнне беларускага кіно і пакуль яго не назіраем.

2. Беларускае ці не? Галоўныя ўзнагароды сярод ігравого і дакумен-

што жывуць у Маскве. Адзін з аўтараў — Руслан Фядотаў — з'яўляецца беларусам. Гледзячы на ўніверсальны пасыл гэтай дзіўнай — сапраўды рэдкай — работы, на сучасныя ўмовы развіцця культуры, на складаныя сусветныя працэсы глабалізацыі трэба крыху пашырыць свае погляды і радавацца, што ў нас ёсць падстава прыняць наднацыянальную «Саламанку» ў конкурс беларускага кіно. Дарэчы, Руслан Фядотаў неяк выказаў думку, што шлях героя ў пэўнай ступені тычыцца і яго ўласнага шляху. Да таго ж, калі самі аўтары палічылі ўключэнне карціны ў конкурс беларускага кіно правільным — што тут дадаць.

3. Калі «Душы мёртвыя» і «Саламанка» не сталі адкрыццём, то іншая карціна «Ты суды больш не вернешся» дакументаліста Дзмітрыя Махамета, што жыве на дзве краіны (Беларусь і Францыю), мела свой прэм'ерны паказ. Аповед пра бабулю, што праводзіць у роднай

вясковай хаце апошняе лета перад тым, як канчаткова пераехаць да дзяцей, — праз мернае сузіранне, за час якога адбываюцца відавочныя змены. Амаль безэмацыйны, як само гэта жыццё ў беларускай цішы. Дадаць у выбраннае яшчэ некалькі карцін — і спіс можна закрыць. «Лістапад» добра адбірае, але беларускае кіно гэта не ўпрыгожвае. На жаль, мы па-ранейшаму адкінуты ад уласных дасягненняў і дасягненняў сучаснасці. Мы з разумным тварам вядзём размовы і дыскусіі пра развіццё беларускага кіно, а нацыянальнае кінастудыя «Беларусьфільм» па-ранейшаму не мае чаго даслаць на Нацыянальны конкурс. Адзінае, што сёлета аказалася ў праграме — гэта дзве кароткія дакументальныя стужачкі пра беларускія замкі і анімацыйная работа. Кіно, якое магло б прадстаўляць краіну на фестывалях, тут не здымаецца — акцэнт зроблены на серыялы. Маладыя і так званыя незалежныя аўтары ствараюць кіно, але праз недахоп сродкаў на першы план тут выходзіць кароткі

метр. Ён жа прэвалюе і ў Нацыянальным конкурсе. Часам бачна, якімі новымі фільмы павінны былі стаць, але для гэтага ім не хапіла грошай, таленту, ідэй, часу, працы ці нечага іншага.

4. Пакаленне без думак — маладыя аўтары ў нашай прасторы часта прыходзяць у кіно з той прычыны, што ім гэта сфера падаецца забавнай. Гэта не дрэнна і не добра — проста так ёсць. На жаль, сам кінамастаграф ад гэтага страчвае і страчвае галоўнае — думкі. Новыя аўтары прыходзяць сюды, не маючы што сказаць, а гэта, магчыма, справа ўжо не толькі ўласна кіно, а сучаснасці, нацыянальнасці, беларускасці, будучыні ўвогуле. Фільмы, якім няма чым падзяліцца, — не маюць і сэнсу. Таму каб працягваць размовы пра шляхі развіцця беларускага кіно, трэба спачатку пагаварыць пра пакаленне, якое думае. А ўсё астатняе — ужо потым.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@zviazda.by

